

VÖSZB_2015_04_05
Budapest, 2015. december 7.

SZAKBIZOTTSÁGI ÜLÉS

Forster Központ
Budapest, 2015. december 7. 10:00

A napirend 5. pontja:

Tájékoztatás nyújtása **A római birodalom határai- a dunai limes magyarországi szakasza** magyar világörökségi várományos helyszín tárgyában

ÖSSZEFOGLALÁS

A dokumentum

- I. része a Limes világörökségi várományos helyszín aktuális helyzetéről
- II. része *A Római Birodalom határai* világörökségi helyszín kibővítése: a római limes magyarországi szakasza – a *Ripa Pannonica* világörökségi felterjesztéséhez szükséges lépések áttekintő ütemezése

A *döntéstervezetet* ld. a 14. bekezdésben

I. Limes világörökségi felterjesztés helyzete (2015. november)

1. A római birodalom határai - A dunai limes magyarországi szakasza világörökségi helyszín felterjesztésének előzményei között megemlítendő, hogy 2015. augusztus 1-én bizonyos elemeiben módosult a világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény (Vötv), a változások egyik fontos eleme, hogy a kulturális örökség védelméért felelős miniszter a várományos Helyszínek Jegyzékének felülvizsgálatát követően – figyelemmel annak eredményeire is – javaslatot tesz a Kormány részére a Világörökség Jegyzékbe jelölendő várományos helyszínre vonatkozóan.

2. Módosultak továbbá a Vötv. végrehajtását elősegítő rendeletek, így a világörökségi kezelési tervről, a világörökségi komplex hatásvizsgálati dokumentációról és a világörökségi várományos helyszínekről szóló 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet is. Figyelmet érdemlő változás e rendeletben, hogy csak azon világörökségi várományos helyszínről kell világörökségi kezelési tervet készíteni, melyet a Kormány – erre vonatkozó döntése alapján – a Világörökség Jegyzékbe javasol.

3. További fontos előzmény, hogy a Vötv. előírásai nyomán 2013-2014-ben sor került az UNESCO Világörökség Központhoz 1993-2009 között bejelentett 11 magyar várományos helyszín felülvizsgálatára. Ennek során a Forster Központ munkatársai, külső szakértők bevonásával és a Földművelésügyi Minisztérium munkatársainak közreműködésével megvizsgálták, hogy a bejelentett várományos helyszínek értékei fennmaradtak-e, minden helyszínről részletes felülvizsgálati dokumentáció készült, beleértve a helyszínek térinformatikai eszközökkel végzett térképi ábrázolását is. A felülvizsgálat célja az volt, hogy alátámassza a listán szereplő helyszínek Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékébe (Jegyzék) történt felvételének indokoltságát. Ennek eredményei alapján a Miniszterelnökség előkészítette a Jegyzék kihirdetésére vonatkozó miniszteri rendelet tervezetét, ennek közigazgatási egyeztetését követően jelent meg 2015. június 2-án a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM. rendelet, mely 10 világörökségi várományos helyszínt tartalmaz (az esztergomi és visegrádi helyszín összevonásra került), köztük „A római birodalom határai - A dunai limes magyarországi szakasza” világörökségi helyszínt is.

4. Az egykori Római Birodalom határvédelmi rendszerének megóvása és a jövő nemzedékek számára történő bemutatása már sok-sok éve áll a kutatók és az örökségvédelmi szakemberek célkitűzései között. Ennek egyik eredményének tekinthető a jelenleg 3 elemből álló (Hadrianus fal 1987, Antonius fal 2008 /Egyesült Királyság/, felsőgermániai és raetiai limes 2005/ Németország/), „Frontiers of the Roman Empire” elnevezésű nemzetközi sorozathelyszín létrejötte. 2008 októberében hét partner részvételével nemzetközi együttműködés kezdődött a Danube Limes – UNESCO World Heritage projekt megvalósítására az EU Közép Európa program keretében, amelynek fő célkitűzése a magyarországi és szlovákiai Limes-helyszínek várományosi, majd világörökségi nevezésének előkészítése (és elkészítése) volt, az UNESCO Világörökségi Bizottsághoz történő felterjesztéshez. A projekt keretében került sor a Duna 415 km hosszú magyarországi szakaszán található, a római birodalom vízi határát és a határvédelmét biztosító emlékművek, régészeti lelőhelyek, örökségelemek feltérképezésére. Ennek egyik első eredményének volt tekinthető a magyarországi limes várományos helyszín UNESCO felé történő

FORSTER
KÖZPONT

Világörökség Titkárság

Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ
1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1., Tel.: (06 1) 225 4884

www.vilagorokseg.hu

bejelentése 2009 júniusában. A „Frontiers of the Roman Empire – Ripa Pannonica in Hungary” címen felterjesztett magyar várományos helyszín 186 részhelyszínt (ebből 34 limesutat) tartalmazott, voltak olyan részhelyszínek, melyeket több régészeti lelőhely alkotott. A projekt 2011 végén zárult, összesen 121 magyarországi részhelyszín került kiválasztásra és beválogatásra a dokumentációba, előkészült a felterjesztési dokumentáció első (angol nyelvű) változata, a kezelési terv első verziója.

5. A projekt zárása után a részhelyszínek száma hárommal bővült, illetve meg kell még említeni a Duna bal partján lévő két szlovákiai helyszínt is, a 124 részhelyszín több mint 60 település területén található, egy-egy helyszínen több lelőhely is érintett lehet, ezáltal az egyedi lelőhelyek száma így meghaladja a 160-at.

6. A projekttel szinte párhuzamosan zajlott a Vötv. előkészítése, elfogadása (a kihirdetés időpontja 2011. június 28-a volt). Közismert volt, hogy a világörökségi felterjesztés benyújtásának egyik előfeltétele az érintett helyszínek védett státusza. Az akkor hatályban lévő, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény szerint azonban nemcsak a védett, hanem a nyilvántartott régészeti lelőhelyek is megfeleltek ennek az elvárásnak. A 2012. január 1-én lépett hatályba a Vötv., amely azonban másként fogalmazott, miszerint világörökségi vagy világörökségi várományos területté csak, a kulturális örökség védelméről vagy a természet védelméről szóló törvények, valamint az ezek végrehajtására kiadott jogszabályok alapján védetté nyilvánított területek nyilváníthatóak.

7. Fentiekre tekintettel a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (névváltozás után Forster Központ) 2012. évben felülvizsgálta a régészeti lelőhelyek helyzetét, és megállapította, hogy a lelőhelyek közel 2/3-a pusztán nyilvántartott lelőhelyek, melyek *ex lege*, a törvény erejénél fogva fennálló általános védelem alatt állnak, ezek esetében miniszteri rendelettel történő védetté nyilvánítására van szükség. Ennek érdekében védési dokumentációt állított össze és megkezdte a védelemre jogosult lelőhelyek védelemre történő felterjesztését. 2013 és 2015 között három védési rendelet jelent meg (két BM és egy MvM rendelet) melyek összesen 61 régészeti lelőhely védettségét mondták ki, emellett további rendeletek állnak előkészítés alatt.

8. A védési folyamat lezárása mellett további teendőként fogalmazható meg a limes gondnokság, vagyis a helyszínkezelő szervezet létrehozása majd működtetése, a 3 éves projekt keretében elkészült (előzetes) kezelési terv-javaslat alapján a tényleges, „adatolt” kezelési terv elkészítése majd jóváhagyása, továbbá a felterjesztési dokumentáció kiegészítése, frissítése. El kell végezni az eredményes felterjesztéshez minimálisan szükséges szintű megőrzési („nevezésképes”) állapotra hozásával kapcsolatos fizikai beavatkozásokat, illetve intézkedések szükségesek a helyszínek fenntartásának biztosításához a helyszín megközelíthetőségére, az előzetes kezelési terv szerinti “A” kezelési kategóriába sorolt helyszínek látogathatóvá tételére vonatkozóan. Meghatározóan fontos, hogy mindezen intézkedések nemcsak a helyszínek turisztikai célú hasznosítását, látogathatóvá tétele, hanem hosszú távú fenntartását, megőrzését, jókarban tartását is biztosítsák, meghatározzák az ezen feladatok ellátását biztosító forrásokat.

9. A Limes világörökségi felterjesztés helyzetében fordulópont idén tavasszal következett be, mikor már befejeződött a várományos helyszínek felülvizsgálata és egyben a Vötv.

FORSTER
KÖZPONT

Világörökség Titkárság

Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ
1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1., Tel.: (06 1) 225 4884

www.vilagorokseg.hu

módosításának előkészítése során nyilvánvaló vált, hogy a kulturális örökség védelméért felelős miniszter javaslatot fog tenni a Kormány részére a Világörökség Jegyzékbe jelölendő várományos helyszínre. Erről a döntésről a Forster Központ 2015. május elején kapta meg tájékoztatást, miszerint a kiválasztott jelölendő helyszín „A római birodalom határai – A dunai limes magyarországi szakasza” várományos helyszín, illetve javaslat szerint a felterjesztés benyújtásának időpontja 2016. januárja. A Forster Központ ezt követően egyrészt jelezte, hogy még nem fejeződött be az előzetes dokumentációban szereplő minden részhelyszín védelem alá helyezése, másrészt előkészített egy költségvetési tervezetet a feladat végrehajtásához.

10. Tekintettel arra, hogy a részhelyszínek között több olyan helyszín volt található, mely a korábbi projekt során feltérképezésre került, de a védelem kimondásához nem rendelkezett teljes alátámasztottsággal, ezért a Forster Központ ezen helyszínek hitelesítésére (műszeres felderítésre és próbafeltárássra) részletes költségtervet készített elő, egyben jelezte, hogy a helyszínek fedettsége és az ebből fakadó zöldkár igények miatt a jelzett kutatás optimálisan 2015. őszi hónapokban végezhető el. Ebből következően a védések lefolytatása, majd a felterjesztési dokumentáció és kezelési terv aktualizálása az átvizsgálás eredményei alapján történhet meg, emiatt későbbre (2016-ra) prognosztizálható a gondnokság felállítása, valamint a dokumentumok fordítása, mindezek 2017. januári felterjesztést vetítenek előre.

11. Ezt támasztotta alá dr. Soós Gábor úti jelentése a Római Birodalom határai világörökségi helyszín tervezett bővítése ügyében tartott egyeztetésről, melyre a Világörökség Bizottság 39. ülészsaka során 2015. június 30-án került sor holland és magyar kezdeményezésre. A megbeszélésen a már Világörökség listán szereplő helyszínek képviselőin (Egyesült Királyság, Németország) kívül Hollandia, Románia, Szerbia és Szlovákia képviselői vettek részt. A megbeszélés alapján megállapítható, hogy „A római birodalom határai – A dunai limes magyarországi szakasza” Világörökség listára vétele a Világörökség egyezmény keretében történik, egy sokszereplős nemzetközi kontextusban, az utóbbi években megváltozott feltételrendszerben. A felterjesztés kidolgozása Magyarországon a magyar limesre vonatkozóan a nemzetközi feltételek teljesülésétől jelentősen függ, bár egyes részei ettől függetlenül ugyan elvégezhetőek és elvégzendők, azonban a felterjesztést csak a nemzetközi feltételek teljesülése után lehet az UNESCO részére benyújtani. A nemzetközi feltételek teljesülésének hiányában az UNESCO nem fogadja be a felterjesztést. Ehhez az alábbi lépések szükségesek:

- a már felvett világörökségi helyszín (Egyesült Királyság, Németország) kiemelkedő egyetemes érték meghatározásának elkészítése (felelős: az érintett Részes Államok konzultálva az elkövetkező években felterjesztést tervező magyar, holland, osztrák, szlovák partnerekkel),
- ki kell alakítani a teljes majdani helyszínre vonatkozó jelölési stratégiát, beleértve annak a kérdésnek az érintett Részes Államok általi eldöntését is, hogy a helyszín első lépésként csak az európai Limes szakaszokra terjed ki, a Közel-Keletre és Észak-Afrikára nem,
- amennyiben csak az európai részre terjed ki, akkor legalább az összes leendő európai helyszínrész (10 ország) Várományos listára vétele szükséges, mintegy előfeltétele a következő nevezésnek (Románia és Bulgária még nem vette Várományos listájára helyszínrészeit),
- a magyar felterjesztéshez szükséges a római birodalom határai világörökségi helyszínben érintett két ország, úgynevezett Kormányközi Bizottságának a formális jóváhagyása

FORSTER
KÖZPONT

Világörökség Titkárság

Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ
1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1., Tel.: (06 1) 225 4884

www.vilagorokseg.hu

megszerzése a felterjesztés (bővítés) UNESCO Világörökség Központhoz történő benyújtása előtt,

- szükséges továbbá az UNESCO Világörökség Központhoz történő benyújtás „teljességi ellenőrzésre” az adott év szeptember 30-ig,
- ezt követően nyújtható be a felterjesztés az UNESCO Világörökség Központhoz a következő év január 31-ig

Fenti feltételrendszer megtárgyalásra került a bővítésben érintett országok által létrehozott Pozsony Csoport 2015. szeptemberi ülésén is.

12. A Forster Központ egyeztetve a Miniszterelnökség Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság Kulturális Örökségvédelmi Főosztályával, pontosította a költségvetést, majd az előzetesen összeállított programja szerint ütemezetten 2015 augusztusában megkezdte a geofizikai kutatásokat az előre meghatározott 57 lelőhelyen (10 római őrtorony és 8 egyéb római létesítmény, 22 limesút, valamint 17 menettábor területén). A lelőhelyek egy része a fedettség miatt nem volt kutatható, több lelőhely az adott területen végzett vizsgálat alapján negatívnak bizonyult, 3 lelőhelyen a kutatás megfelelően alátámasztotta a védendő régészeti lelőhely meglétét, számos lelőhely esetében viszont szükséges lenne a próbakutatása lefolytatása, melyre a forrás rendelkezésre állásának hiányából fakadó kötelezettségvállalási problémák miatt eddig nem tudott sor kerülni.

13. A Forster Központ a költségvetés összeállításakor előzetes menetrendet készített a felterjesztés benyújtásához szükséges lépésekről, melyet mellékelünk, megjegyezve, hogy az ez évi előkészítés menetrendje csúszást szenvedett ugyan, ami azonban jelen tudásunk szerint nincs kihatással az UNESCO Világörökség Központhoz tervezett benyújtás 2017. január 31-i határidejére. Ennek teljesülése esetén kezdődik el a felterjesztés szakmai értékelése, melynek eredményes lezárultával történhet meg 2018 nyarán a várt pozitív döntés a világörökségi jelölésről.

**II. A Római Birodalom határai világörökségi helyszín kibővítése:
a római limes magyarországi szakasza – a Ripa Pannonica
világörökségi felterjesztéséhez szükséges lépések**
*A 2015 júliusában készült áttekintő ütemezés, figyelemmel
a Működési Irányelvek 168. pontjára*

- hazai szakmai és előkészítő feladatok (közvetlen hatókörrel rendelkezünk a megvalósításukhoz)
- nemzetközi, a felterjesztéshez kapcsolódó feladatok (nincs közvetlen ráhatásunk a megvalósításukra)

	tervezett határidő, időtartam	feladat
1.	2015. szeptember	Egyeztetés az FRE IGC (Egyesült Királyság és Németország Kormányközi Bizottsága) és a Pozsony Csoport tagjai között a bővítéshez szükséges lépésekről
2.	2015. augusztus – október	A limes 47 helyszínén régészeti kutatás (műszeres lelőhely-felderítés és próbafeltárás) elvégzése, kiértékelése
3.	2015. október	A helyszínt kezelő szervezet kiépítésének megkezdése
4.	2015. október	Hazai felterjesztési stratégia véglegesítése (egyeztetve a nemzetközi partnerekkel)
5.	2015. október-november	Maradék helyszínekhez kapcsolódóan régészeti védelem szakmai előkészítése (kutatási eredményeket is figyelembe véve)
6.	2015. november (2015.augusztus-november)	Már felvett világörökségi helyszínekhez (Egyesült Királyság, Németország) kiemelkedő egyetemes érték meghatározásának elkészítése
7.	2015. november – december	Rendelkezésre álló kezelési terv átdolgozása (az UNESCO előírásainak megfelelő, de egyszerűsített kezelési terv)
8.	2015. december	A helyszínt kezelő szervezet működési modelljének kidolgozása (társadalmi partnereket is bevonva, pl. LIMES Szövetség)
9.	2015. december	Felterjesztési dokumentáció átdolgozása (2011-es anyagra építve)
10.	2015. december	Kulturdiplomáciai kapcsolat felvétele Szlovákiával a felterjesztésről, illetve Romániával és Bulgáriával (érintett helyszínek várományosi listára vétele ügyében)
11.	2016. január 15.	Régészeti védelem jogszabályi előkészítése, és kihirdetése

12.	2016. január 15.	Elkészült dokumentációk (felterjesztés és kezelési terv) angolra fordítása
13.	2016. január 31.	Felterjesztés benyújtása az FRE IGC (EK és Németország Kormányközi Bizottsága) számára
14.	2016. első negyedév (2015. szeptember- 2016. tavasz)	Teljes majdani helyszínre vonatkozó jelölési stratégia kialakítása
15.	2016. első negyedév	Teljes majdani helyszínre vonatkozó jelölési stratégia kialakítása, és benyújtása az UNESCO Világörökség Bizottsághoz
16.	2016. március	Az FRE IGC visszajelzése a felterjesztésről
17.	2016. július	Döntés a teljes jelölési stratégiáról az UNESCO Világörökség Bizottság isztambuli ülésén
18.	2016. augusztus 31.	Az FRE IGC visszajelzése nyomán felterjesztés esetleges módosítása (szükség szerint kezelési terv további kibontása)
19.	2016 során	Helyszínek megközelíthetőségének és bemutathatóságának biztosítása (Miniszterelnökség támogatásával és GINOP pályázatból)
20.	2016. szeptember 30.	Felterjesztés önkéntes benyújtása teljességi ellenőrzésre az UNESCO Világörökség Központhoz
21.	2016. november 15.- 2017. január 31.	Felterjesztés szükség szerinti kiegészítése, átdolgozása az UNESCO visszajelzése függvényében
22.	2017. január 31.	Felterjesztés végleges benyújtása az UNESCO Világörökség Központhoz
23.	2017. február 1.- március 1.	Amennyiben a felterjesztés nem teljes, erről az UNESCO értesíti a részes államot (az értékelés egy évvel tolódik). Ez esetben a Tanácsadó Testület sem tudja elkezdni az értékelést.
24.	2017. március- 2018. május	Felterjesztés értékelése az UNESCO Világörökség Központ és a Tanácsadó testület (ICOMOS Nemzetközi Szervezete) által
25.	2018. február 28.	Az értékelési folyamat során a tanácsadó testületek által kért információk benyújtásának határideje. Amennyiben ezek változásokat eredményeznek a szövegben, úgy a módosításokkal kiegészített, konszolidált változatot kell benyújtani.
26.	2018. június/július- legalább 14 munkanappal a Világörökség Bizottság éves közgyűlésének megnyitása előtt	Ténybeli tévedések korrekciója a részes államok által, amennyiben erre felhívást kapott.
27.	2018. június-július	Döntés a világörökségi jelölésről
28.	2018. június/július- közvetlenül a Világörökségi Bizottság éves	A részes államok értesítése. A Titkárság évente közzéteszi a frissített világörökségi listát a bizottság

	közgyűlése után	éves ülését követően.
29.	2018. július/augusztus- a Világörökségi Bizottság éves közgyűlését követő egy hónapban	A Titkárság a Világörökségi Bizottság valamennyi határozatának közzétett jelentését továbbítja az összes részes államnak.
30.	2018 augusztus-2019	A kezelési terv kiegészítése a hazai jogszabályoknak megfelelően

14. Döntéstervezet / VÖMNB_2015_04_05

A szakbizottság

1. *áttekintve* A római birodalom határai - a dunai limes magyarországi szakasza magyar világörökségi várományos helyszín tárgyában készített beszámolót;
2. *elfogadja* a tájékoztatást.